

El Casal Barril i la geografia de Palau Sacosta als segles XV i XVI*

Montserrat MOLI FRIGOLA

Al meu *pare*, per ésser com era en una ciutat tant levítica com és la nostra Girona.

Les famílies Barril del segle XV

La família dels Barril, com dues terceres parts de les dels «mestres de pedra i calç» arriben a la ciutat de Girona a finals del segle XIV o començaments del XV, atrets com tants d'altres per les importants obres de la Catedral, dirigides per l'arquitecte Guillem Bofill, partidari com Pere de Capmagre de la construcció de la nau única, obres en les quals hi treballen unes tres-centes persones, entre mestres d'obres i picapedrers, que són els que dominen la construcció ciutadana. Procedeixen els Barril de la Catalunya nord i s'estableixen a la part baixa de la ciutat, on viuen també la majoria dels altres professionals de la construcció, a redós de la Seu, Sant Feliu i Sant Pere del Galligants. Allí, a part d'exercir llurs professions de mestres de cases i argenters, com a col·laboradors de Berenguer de Cervià —successor de Bofill com a arquitecte de la Seu i del Consell de la ciutat, veí del Portal de Santa Maria—, i de l'argenter de Perpinyà Joan Grau Corominas (? - 1532), creen petits comerços i indústries i treballen diverses hortes a la vora del Ter a la Devesa.

El mestre de cases Miquel Barril I i Palau Sacosta

Aviat però la branca més important de la família, o sigui la del mestre de cases *Miquel Barril I* amb motiu del seu bon casament intenta millorar l'estatus social de la nissaga i

per això decideix imitar l'exemple d'amics mercaders de Perpinyà, tan importants com els Cerda i els Caconomina, integrats plenament a la vida política municipal i emprar part dels diners guanyats en els negocis familiars —que s'han beneficiat del redreç de la mercaderia i de les noves Ordinacions concedides al Gremi de paraires de la ciutat— comprant terres a *Palau Sacosta*, que el 1359 comptava amb 17 focs i uns 70/80 residents en uns casals nats entorn de la vinya de l'església de Sant Miquel present als documents des de 1221 i de la petita esglesiola gòtica construïda el 1373. I compren terres, a redós de les propietats de nobles importants, amb els que en va intentaran entroncar durant tres segles, potser perquè són poc ambiciosos políticament. Entre ells destaquen els *Sarriera*, presents com a hereus dels Palau i els Escala des de 1182 i els *Sampsó*, com a hereus dels Rafart des de 1269-1334 i entre les de famílies acomodades com els Feliu, els Amat, i els Prunell, presents a les Torres de Palau, a la Sampsona Gran i Feliu de l'Avellaneda —també coneguda com *hostal del Ros* al ser utilitzada com a fonda de viatgers i tartanes almenys des de 1350— així com a les del Mas Amat o la Coma cultivat pels Aragai que des de 1493 paguen censals a la Pabordia de la Seu i les de Can Prunell.

I en casar-se *Miquel I* amb una rica pubilla de l'oligarquia gironina, no millor coneguda però que aporta un dot quantios, es trasllada a viure durant algunes èpoques de l'any a Palau Sacosta, tot alternant el camp amb l'exercici de la seva professió almenys fins a la guerra civil catalana (1462-72), doncs el trobem actiu a la ciutat el 1458 i posteriorment entre 1470 i 1490 si bé ho deixa tot o desapareix quan s'inicia la febre reestructuradora de la ciutat de 1491 a 1515, quan es construeixen a Girona 133 cases noves i se'n reconstrueixen 14.

S'estableix definitivament a Palau Sacosta per tenir un clima millor, on poder defugir pestes tan terribles com les de 1420, 1421 i 1422 i sobretot la tant temuda procedent de Barcelona el 1429, però també per estar allunyats del Ter, els aiguats del qual (1421, 1423 i 1424), malmenen bona part de les cases de la família de la part baixa de la ciutat i obliguen a fer grans obres per evitar els desbordaments successius. El mestre de cases Miquel Barril I, està, però, decidit a canviar el *compàs* i l'*esquadra* per l'*arada*, malgrat que la ciutat es trobi en un moment arquitectònicament viu, per l'excel·lència dels arquitectes presents i de les obres que es realitzen, entre les quals l'acabament de la construcció de la nau única de la Catedral per part de Rotlan de Lorena, Pere Ciprés —que actua també com a assessor de l'ajuntament—, Berenguer Cervià, Raulí Vaulter, Antoni Canet, Guillem de Cors, Joan Agustí i Joan Belljoch responsables entre d'altres de l'engrandiment de la Pia Almoina (1415-21) i d'importants projectes civils per la Taula de Canvi, la Capella de Sant Miquel i el Consell de la Ciutat (1443) així com per la font de la plaça dels Lledoners (1450).

La construcció del primer Casal Barril (1428-1429)

Miquel I projecta entorn 1428-29 a Palau per la família una primera *casa de pagès* (il·lustracions 1, 2) de bona pedra, en unes terres de la família que confinaven amb el camí públic de Girona a Caldes de Malavella, les quals segons J. Marquès ja pertanyien el 1217 i el 1318 a Ramon i Maria Barril, si bé aquestes dades són difícilment acceptables perquè no estan basades en cap mena de documentació específica.

El *Casal* estava delimitat per les aigües dels torrents Güell i Gurnau i els camins de Girona a Caldes de Malavella, la Bisbal, Vilablareix i Barcelona i les terres del mateix estaven dedicades al conreu de productes d'autoabastament per la família i per a la venda al menor. Es per això que els *campes Gurnau, les Lloses, Carme i Granada*, estaven dedicats al conreu de diversos cereals, mentre altres terres es dedicaven a pastures pels ramats i la resta a bosquets de roures i alzines sureres, que no fan sinó augmentar en el curs dels segles, gràcies als nous replanteigs d'arbres fets pels Barril des del segle XV.

Miquel I projecta el seu Casal el 1428-29, acollint-se a la *política de foment de la construcció*, promoguda pel Consell municipal de la ciutat de Girona, que vol augmentar el nombre de cases de la ciutat per poder acollir nous habitants, a part dels presents als 700 habitatges de la mateixa. Això fa que de 1491 a 1515 acabada la guerra civil i els alçaments remenses, es construeixen a la ciutat 133 cases noves i se'n reconstrueixen altres 14. I és per aquest motiu pel que no trobem als Barril pagant fogatges, talles o impostos de guerra, ni es troben entre els homes enviats a la campanya del Rosselló el 1473. La primera *Casa Barril* de Palau Sacosta es construeix amb pedra de les Pedreres de la ciutat i Miquel I la projecta amb *torres i porxo*, perquè sigui un símbol i el *refugi* de tota la família en moments difícils.

I ho fa segurament amb la col·laboració d'alguns dels altres 8 o 17, segons els moments polítics, mestres de cases de la ciutat, actius als carrers de les Albergaries, Portal de Santa Maria, Pedret i plaça de les Cols, dels quals coneixem l'identitat gràcies a l'excel·lent monografia de Santiago Sobrequés Vidal, i entre els quals sobresurten *els Cervià*.¹ Però al casal, a part dels manobres i dels paletes, sobretot hi treballen en la decoració de portes i finestres de bella factura, una munió de *picapedrers*, part dels 23 actius als carrers Albergaries, plaça de les Cols, Pedret, plaça de Sant Feliu, Llop, Portal de Santa Maria, plaça de Sant Pere, Ballesteries i Canaders, entre els quals sobresurten *els Boet* i *els Mayol*.² Ells, que dominen l'art de la construcció, són els responsables de la decoració de finestres amb arquets ojivals de l'última època, motius florals i angles o «putti» que sostenen el *barril*, símbol de la família a la façana nord. Però executen també elegants finestres decorades amb dovelles i medallons amb les escultures de la joventut i la vellesa a la façana est (il·lustració 3) i d'un rentamans manual que presideix el saló del casal, també decorat amb l'escut d'un barril entre dos motius florals, iguals als de les finestres, flanquejat per les pre-berninianes imatges de «l'anima beata» i «l'anima damnata», que com a cronistes semblen controlar la vida de la família i que són el complement ideal a les escultures de la façana est. I en la factura dels mateixos, els picapedrers del Casal dels Barril utilitzen un llenguatge molt semblant a l'emprat en l'execució de l'estatua de la Mare de Déu de la façana de la Pia Almoïna i al dels quatre Sants Màrtirs de la plaça del Vi, patrons dels artífexs de la construcció.

El model del Casal Barril a Palau Sacosta

El Casal, projectat per Miquel I és una novetat per Palau Sacosta i es basteix molt abans de la reconstrucció de les *Torres de Palau* dels Sarriera, els quals conscients del seu reforçat poder polític —en ser anomenat Joan, Batlle General de Catalunya, encarregat del cementiri dels jueus i sobretot en casar-se amb Violant de Margarit Bertran, de la potent família dels senyor de Castell d'Empordà, de l'Abadessa de Sant Feliu de Cadins i del

Cardenal bisbe de Girona— encoratjats per l'obra realitzada pels Barril, decideixen imitar-los i per això fan bastir a finals del segle XV una casa pairal amb pedra, el 1495, al pla de Santa Eugènia de Ter, complementària al casal del carrer de Ciutadans i sobretot encarreguen al mestre de cases Joan Parés la reconstrucció del casal de Palau, una obra que troba el seu complement ideal en el projecte per la nova església de Sant Miquel, en resultar insuficient l'esglesiola gòtica de 1373.

I l'exemple de la Casa Barril, projectada per Miquel I a Palau, és ràpidament imitat pels altres veïns, conscients de la importància de la terra, en particular pels polítics Sampsó que el 1511 compren la Torre Ricarda, que batejaren de nou amb el nom de *Sampsona Petita* i on fan obres des de 1520 per a la construcció de la capella de la família mentre que Joan Prunell incorpora al mas familiar el 1506 les terres i el casal del veí Mas Joan, ampliant en ambdós casos el patrimoni de les famílies.

Gràcies a la privilegiada posició del Casal aconseguen els Barril de Palau, a diferència dels seus parents de la part baixa de la ciutat, defugir les constants pandèmies que asolen intermitentment la ciutat durant tot el segle XV i els aiguats dels rius.

El *primer Casal* és també una excel·lent llotja, des d'on la família Barril, com uns espectadors privilegiats assisteixen a les entrades triomfals d'il·lustres viatgers, entre els quals sobresurten el pas a Perpinyà de Joan, rei de Navarra, Lloctinent general d'Alfons el Magnànim el 1458, de Joana esposa de Joan I rei d'Aragó, tutora de Ferran el Catòlic durant la guerra civil el 1462 i sobretot el dels Reis Catòlics el 1493.

El Casal durant la guerra civil catalana

Els Barril es refugien com altres gironins rics en llurs propietats dels voltants de la ciutat, per això que Miquel Barril I, no es troba entre els mestres d'obres que consoliden la *muralla i el Portal de les Ballesteries*, a causa de les destrosses dels setges a que és sotmesa la ciutat.

La cruesa de la guerra decideix als Barril a instal·lar-se definitivament al Casal de Palau, i a desinteressar-se de la política ciutadana a diferència dels seus nous veïns, en particular els Sarriera, dels quals Joan, present primer a l'interior de la Força durant el setge, canvia de bàndol successivament per unir-se als assetjadors de la ciutat, entre els quals es troben els seus parents Sarriera, senyors de Vulpellac i el Baró de Cruïlles de Peratal·lada. Tampoc imiten als Sampsó, un dels quals mor heroicament a mans dels assetjadors a la Força, potser perquè no es tracta de nobles o de pagesos en el sentit estricte, aferrats a la terra. Són pagesos que acaben de comprar la terra i per això no fan costat als 46 pagesos presents al setge, procedents de Serinyà, Segueró, Beuda, Meià, Fontcoberta, Canet d'Adri, Fares, la Miana, Sorts, Sant Gregori, Rocacorba, Teialà, Adri, Argelaguer, Banyoles, Juià, Caixàs i Usall.

El casal acabat de construir, sofreix, però, els estralls d'aquesta guerra a causa del pas continu de tropes per Palau i que durant el primer setge l'exèrcit del Principat ocupa la zona compresa entre l'hostal nou de Riudellots i la Torre Sampsona Gran de Palau, des d'on el 6 de juny de 1464 surt en llur atac a la ciutat.

I sofreix també els saqueigs i les violentes ràtzies dels francesos en llur anada a Hostalric el juliol de 1462, així com les destrosses provocades durant el segon setge pels pagesos comandats per Verntallat i pel Baró de Cruïlles, parent dels Sarriera. I de retruc sofreix també els efectes del tercer setge de la ciutat el maig de 1463, novament el 1467 quan els remences incendien la Força, la Seu i tot el barri vell de la ciutat i durant l'aixecament camperol de 1484, en trobar-se el casal «desabrigado» i a fora de la muralla, pel que la situació del Casal Barril a finals de segle era molt precària i precisava ingents treballs de manteniment, que segurament iniciaren amb posterioritat al 1475, quan a la ciutat es reconstrueixen o basteixen de nou la muralla del Mercadal, la Torre Gironella (en mal estat des de 1412), les Ballesteries, la Rambla, l'escorxador (1497) i la Fontana d'Or així com el Palau Episcopal, que havien estat incendiats pels pagesos, i amb posterioritat, la Casa de la ciutat (1510).

Els Barril del segle XVI. La família de Miquel Barril II³

Miquel Barril II inicia pròpiament la dinastia del *Barril - pagesos - propietaris* dels segle XVI i és el responsable del canvi de nom de la nissaga, en imposar al seu hereu el nom del seu germà Joan, el primer Beneficiat de la família de la potent Col·legiata de Sant Feliu de Girona, d'una llarga sèrie de Preveres i Beneficiats de la família actius a la Seu i a la Col·legiata ja esmentada.

Miquel II és el primer pagès del Casal, si bé ell i els seus descendents semblen continuar exents de contribuir als fogatges o talles de 1535 o 1558, a diferència dels seus veïns: els Esteva, els Palau, els Güell i els Capaller, entre d'altres.

L'exemple dels Barril del segle XV ha estat imitat llargament i Palau Sacosta s'ha poblat considerablement. Així al costat dels tradicionals veïns, se n'han establert de nous segons els Registres parroquials de la Col·legiata de Sant Feliu: pagesos rics com els Palau, els Bru, i els Ginesta, conjuntament amb d'altres menys acomodats com els Sunyer, els Vilella, els Capaller i els Güell, activíssims tots ells en la política municipal, a diferència dels Barril. I també se n'hi estableixen d'altres menys coneguts políticament però importants per la geografia de Palau, doncs de pastors, masovers o petits propietaris es converteixen en poc temps en petits propietaris ramaders o gran propietaris. Són entre d'altres, els Aragai, els Amat, els Llinàs, els Esteva, els Garau, els Prunell, els Feliu, els Casademont, els Llnell i sobretot els Estaray alies «Barril», actius aquests últims a l'hostal del Ros, a la torre de Mossèn Rossell i des de 1547 al Casal dels Barril com a masovers.⁴

La família i les relacions de Joan Barril I⁵

Joan Barril I, l'hereu de Miquel II des de 1520 continua l'excel·lent política del seu pare consistent en mantenir bones relacions amb els propietaris de les cases veïnes del pla i de Palau. És per això que diversos membres de la família Barril apadrinen en nombroses ocasions, nadons dels Aragai, Palau, Prunell, Ginesta, Amat, Romà, Capaller, Amer, Güell, Puig, Llobet i Llinàs, per tractar d'incrementar el seu poder sobre el territori de Palau Sacosta.

I per segellar aquesta correspondència trobem entre els padrins dels nadons Barril de 1512 a 1563 als pagesos S. i C. Palau, A. Prunell, J. Arbosés i M. Güell de Palau, J. Pla de Campllonch i el noble i doctor en lleis, actiu a la política municipal B. de Belloch.

Conscient així mateix del poder econòmic que dóna la terra, malgrat els constants alçaments camperols, i de la necessitat d'intercanviar experiències amb bons professionals, *Joan I* lliga estretament el seu casal, gràcies a les aliances i als naixements amb els d'altres tretze importants propietaris de masos, sis de Palau Sacosta, tres de Campllonch, dos de Bordils i un de Santa Eugènia de Ter, Quart, Sant Jordi Desvalls i la Vall d'Aro. Per aquest motiu estableix privilegiades relacions amb els Arbosés i els Palau, els seus veïns així com amb els Pla de Campllonch i sobretot amb els Cortada de Santa Eugènia, propietaris de terres a Adri, Aiguaviva, Sant Daniel, la Vall d'Aro i Pineda i de negocis i petites indústries, com els Barril, a la part baixa de Girona i amb els Ribot de Salt, propietaris així mateix de la Torre Mirona de Palau Sacosta, hàbils polítics i professionals de l'hospital provincial.

Els altres patrimonis de la família Barril

I per a arrodonir tot l'iniciat per Miquel II, el germà de Joan I, *Esteve* crea un segon patrimoni rural a Palau Sacosta prop del Casal de la família entorn de 1510 en casar-se amb Madona Lluisa, terres i casal que retornen a l'hereu Barril en morir sense descendència, ampliant per primera vegada la capacitat productiva del Casal. Joan I completa la seva obra agrícola i amplia el seu camp d'acció sobre el territori, casant a les filles amb pagesos rics de les rodalies de la ciutat. És aquest el cas d'*Anna*, la segona, que esposa en primeres núpcies el 1528 Banorsa del Pla i en segones el 1560 el vidu Joan Ferrer de Palau i també el d'*Esperança*, la tercera, que el 1532 es casa amb Pere Ribot menor pagès de Salt. I també el de *Caterina*, la sexta, que el 1542 esposa un Fajola de la Vall d'Adri o el de *Jerònima*, la octava, que el 1555 es casa amb un pagès veí no millor indentificat a la capella dels Barril a Sant Miquel de Palau Sacosta.

Conscient, però, Joan I dels problemes que dóna la terra en aquest període, continua con Miquel II, diversificant els negocis de la família i els seus interessos i per això casa als seus germans i fill amb pubilles riques, filles de grans botiguers, professionals o artesans, que contribueixen amb llurs dots a consolidar el patrimoni familiar, que es beneficia ulteriorment del redreç de la mercaderia ciutadana des de 1482, font de la qual procedeixen bona part dels diners de la família i on han invertit nous capitals les branques menors dels Barril. I el món del comerç està representat en primer lloc per nou drapers i botiguers de roba, padrins dels seus fills, entre els quals n'hi ha de tan importants com els Cerda ja esmentats, els Bas i els Crola, molt més actius que els Barril en la vida ciutadana.

Pel que respecta a les *aliances*, direm a manera d'exemple que *Beneta*, la germana de Joan I es casa amb un ric botiguer de teles i el fill del mateixos amb la filla dels també botiguer Alfart Calvo el 1520, el qual dóna com a resultat la unió de les dues botigues de robes fins al segle XVII amb establiments a Pedret, les Ballesteries i el Carme i que es consoliden definitivament, en casar-se el nét o nebot de Beneta, *Antic* amb Miquela Guinau,⁶ una riquíssima «revenedora d'obra, terra i altres productes» del carrer de Perret, propietària d'un notable patrimoni format per terres a Medinyà i a Salt, dues hortes

a la Devesa entre el Ter i l'Onyar i cinc cases a la plaça de Sant Feliu, al Portal de Santa Maria i als carrers del Galligants, Angelet i Canaders.

Per la seva part, *Narcisa*, la filla dels esparters i mercaders Miquel i Caterina, esposa Mateu Solliba alies «Barril», un ric botiguer del carrer de Pedret, propietari de cases al carrer de Canaders, un carrer al que gran part dels Barril i dels propietaris de Palau hi tenen un habitatge.

Joan I no s'oblida tampoc de mantenir els contactes amb els *artífexs i artesans*, col·legues de membres de branques menors de la família, ja que quatre d'ells són també padrins dels seus fills. I per no deixar res a l'atzar i per poder arrodonir els negocis familiars a l'àrea d'influència de Pedret, Joan I casa a la seva quinta filla *Joana* amb l'assahonador Pere Jalpí entorn 1536-37, per tal de crear una *petita indústria*, mentre que un altre germà de Joan I, *Miguel menor* crea una efímera dinastia d'*esparters i fabricants de calç* al carrer de Pedret, en casar-se el seu fill Miquel el 1526 amb Caterina, propietària d'una casa amb jardí, una pedrera, un forn de calç i una vinya al Portal d'en Dalmau.

Finalment *Rafael*, paraire del carrer de Pedret, fill de Roc i nét de Pere és l'últim exponent d'una dinastia de *paraires* que treballa durant tot el segle XVI, confirmant les veleïtats industrials de la família i aprofitant no solament les millores ofertes per les noves ordinacions concedides al Gremi de paraires de la ciutat el 1525, sinó el seu casament el 1561 amb Caterina Brugarola, propietària d'immobles a la parròquia de la Seu, que amb el seu dot l'ajuda a ampliar el seu negoci, que passa als Barril pagesos de Palau en morir sense fills.

Innovadorament Joan I, allarga el seu camp d'acció i comença a establir contactes amb persones d'altres àmbits, pensant que li seran molt útils, cara a col·locar els seus nombrosos fills. Per aquest motiu també són padrins dels seus fills set professionals, o sigui tres notaris, tres apotecaris i un doctor en medicina i pel mateix motiu el seu quart fill *Miquel*, esposa el 1533 la vídua del notari de la cort Reial, Bernat Toralles, d'una família amb la que els Barril mantenien relacions des de 1529, conscients de la importància d'emparentar amb els senyors de Toralles, avantpassats dels Sentmanat.

I estableix també noves relacions amb el «gotha» provincial o sigui amb tres *Canonges de la Seu*, col·legues d'eclesiàstics de la família tan importants com el notari eclesiàstic i Beneficiat de Sant Feliu, Narcís Barril de Lozano (? - 1592), fill del botiguer Miquel Barril Guinau i Rafaela de Lozano (? - 1580) i amb tres *nobles*, propietaris de terres a Palau i a les rodalies de Girona, entre els quals el ja esmentat B. de Belloch.

Les activitats complementàries, els Barril les creen preferentment a la part baixa de la ciutat, especialment a la zona de Pedret, el Portal de la Barca i a les Ballesteries, per continuar vinculats a la part de la ciutat d'on provenen i on continuen visquent la majoria dels mestres de cases i picapedrers, que es dediquen a la construcció de cases a la ciutat i amb els que mantenen intensos contactes, al ser fabricants de calç i posseir una pedrera. I des d'allà, a part de refugiar-se a Palau en moments de dificultat, estenen llurs activitats cap a Sant Martí Sacosta i al carrer del Carme, potser perquè a Pedret es registra un altíssim percentatge de mortalitat infantil, que s'emporta vuit nadons de la família de 1529 a 1569. Per aquesta raó, molts membres de les branques cadetes dels Barril, moren sense

descendència, pel que retornen a finals del segle XVI als hereus del Casal bona part dels patrimonis familiars, en especial part del de Caterina, l'esposa de Miquel II esparter, que el 1536 fa una deïxa per a millorar les condicions de les donzelles del Casal, fent possible un millor dot i una ulterior consolidació del Casal.

El pes social de la família Barril

El poder econòmic i social de la família Barril, fa que siguin solemníssimes l'extremunció, la mort, els funerals i la sepultura d'alguns membres de la família Barril, en particular els de la Caterina ja esmentada i que inclús es facin «alimaries» semblants a les dels personatges reials i públics i molt probablement que algun arquitecte efímer, del que desgraciadament no han quedat les traces, projecti *Capelardentes* per Elisabeth, l'esposa de Joan I i per Joan II el 1537 a la Col·legiata de Sant Feliu, on sempre hi ha un Canonge Barril en actiu.

I malgrat l'existència d'aquests lligams estrets amb Sant Feliu, per demostrar l'importància i el pes social, que no polític aconseguit per la família Barril a Palau Sacosta, *Margarida*, l'esposa de Joan II és enterrada el 1559 amb molta solemnitat a la Capella, que la família ha fet construir, imitant als Sarriera a l'església de Sant Miquel de Palau, on ja el 1554 i el 1560 s'hi han casat Jerònima i Anna Barril, doncs des del primer quart del segle XVI, els veïns de Palau tendeixen independitzar-se eclesiàsticament de la poderosa Col·legiata, amb escassos resultats.

El Casal de Palau Sacosta apareix governat fins 1520 per *Miquel II* i la seva esposa, pares de cinc fills i des d'aquesta data fins 1528 per *Joan I*, que és el primer a tenir una família nombrosa de nou fills i al que sobreviu la seva vídua Elisabeth fins 1537.

La immillorable posició del Casal fa que els seus membres aconsegueixin defugir les pandèmies que cíclicament assolen la ciutat (1501, 1506, 1507, 1508, 1510, 1515, 1521 y 1523). Únicament els afecta la de 1521-22, en el curs de la qual mort un albat, el vuitè fill de Joan I i Elisabeth el 1 de juny de 1522, mentre els seus familiars de la part baixa de la ciutat perden per aquesta causa els vuit fills ja esmentats; això compromet definitivament la supervivència i l'estabilitat de les branques cadets dels Barril.

El Casal sembla sofrir només els dos petits aiguats del Güell de 1512 i els del Gurnau de 1520 i 1522, però pot defugir tranquil·lament els dels altres rius ciutadans, que pateixen en canvi bona part de les cases i els negocis dels familiars, que viuen a la part baixa de la ciutat.

Coincideix aquest període de bona salut dels Barril, amb els desperfectes provocats a Palau Sacosta per les bandositats dels inquiets veïns, en particular els Sarriera durant les Germanies (1519-24), en el curs de les quals mort a Palau Sacosta ben prop del Casal, un estranger i un capellà forà a l'hostal el 1519, així com altres estrangers en gran nombre durant una batuda del 1524, entre els quals es troba un criat del Virrei *Antonio de Zuñiga*, Prior de Castella i de l'ordre de Sant Joan de Jerusalem, que potser s'ha allotjat a la Casa Barril «fidelíssima a la Corona», en el mateix moment en el que Barcelona es converteix en el centre d'Europa, gràcies a la presència de Carles V.

El Casal de Joan II i Joan III

Joan II,⁷ més conegut com Joan Barril menor pagès de Palau (? - 1537) governa el Casal fins 1537, engendra set fills i el sobreviu la seva vídua Margarida (? - 1559) durant el govern de *Joan III*⁸ (1520 - 1565 - 82 ?), pare també de nou fills, que és el primer de la nissaga a sobreviure a la seva esposa *Joana*, morta posteriorment al part de la seva novena filla Caterina el 7 d'agost de 1565.

I durant el govern de Joan II, Palau Sacosta comença a adquirir personalitat eclesiàstica pròpia, ja que el 1529 en el moment final de les bandositats dels Sarriera, mort i es sepultat a l'església de Palau Sacosta un bon amic dels Barril, Gaspar Aragai, Prevere de Sant Miquel de Palau. I és en la mateixa església, on el 1548 és batejat ja un Asmat i el 1551 enterrat després d'èsser estat portat processionalment a la llum de nombroses torxes, Mossèn Serrabens, mort a la Casa Sarriera del carrer de Ciutadans, que desitja reposar prop del Casal de Palau dels seus amos.

1536-47 representa la consolidació del patrimoni rural dels Barril a Palau Sacosta, gràcies al llegat de Caterina ja esmentat i a les deixes d'altres familiars, morts sense descendència, que es refugien a Palau Sacosta en veure les seves hisendes en perill, en quedar afectades pels aiguats del Ter de 1534-35, després dels quals han de contribuir a finançar les obres i el tall d'arbres a la Devesa, per deixar lliure el pas del riu. És aquest el cas de les esposes d'Antic i Miquel Barril: Miquela Guinau i Catarina a causa de llurs propietats a la vorera del riu.

I és *Joan III*, sobretot qui ho aconsegueix en lliurar-se de nombroses pestes (1530, 1531, 1532, 1558, 1563-64, 1571, 1572-73), aconseguir recuperar-se de les bandositats dels Sarriera i continuar invertint els beneficis de l'agricultura en altres negocis, que li semblen rendibles, com són una botiga al carrer del Carme, que serà gestionada pel seu sisè germà Antic i una altra a Sant Martí Sacosta, tractant d'imitar els florents negocis dels Cerda, els seus veïns de Palau, a la plaça de les Cols.

I el *Casal*, que s'ha convertit en el *refugi ideal* de tots els Barril en moments difícils, és el mut espectador del pas des d'Hostalric el 1555 del Príncep Felip d'Àustria, el futur Felip II en la seva anada a Flandes. I si bé és mut i s'ha refet i tornat a consolidar, al punt que és tan conegut que el 1556 mor al *porxo de Can Barril* un pobre que hi havia trobat acollida, tanta era la fama caritativa de la família cara als desvalguts.

I malgrat que la pesta assola novament la ciutat a finals de la primera meitat del XVI i sobretot Palau Sacosta durant 62 intenses jornades, o sigui, del 14 de setembre al 15 de desembre de 1558, neix sens problemes durant el contagi al Casal de Palau, *Margarida*, la sisena filla de Joan III i Joana, que a la vegada és el primer nadó batejat a Sant Feliu, després de l'apertura de les portes de la ciutat i després de la reanudació de l'administració dels sacraments el 17 de desembre de 1558.

I després del flagell de 1563-64, el 1571 els Barril són els espectadors de la processó dels Preveres de la Col·legiata de Sant Feliu, des de l'església esmentada fins a Palau Sacosta amb la creu processional per a invocar la pluja contra la sequera i l'allunyament d'una altra pesta, que arriba i provoca la mort d'un francès prop del Casal de

la família. I torna l'inclement flagell a Pau Sacosta el 1572 i arriba al Casal, on malgrat les precaucions preses hi mor el 29 de juliol de 1573 el mercader del carrer del Carme *Antic Barril* (1526 - 1573), sisè fill de Joan i Margarida, que s'hi havia refugiat com en altres ocasions, conjuntament amb la seva esposa Elisabeth i els seus fills Miquel (1547 - ?), Anna (1549 - ?), Margarida (1552 - ?) i Joan. I la pesta colpeix novament el Casal, on acaba amb la vida de *Jaume Antoni* (1583 18/1 - 6/6), nadó de cinc mesos i hereu de Jeroni i Elisabeth, en un moment de gran esplendor del casal, si bé ja el 1580-82 a la rectoria de Palau mor el prevere Bernat Vila i les mateixes pandèmies acaben amb la vida de nombrosos francesos que treballaven com a mossos i criats a les cases de pagès de Palau Sacosta, com són Garau a la Torre Lluprà del pla, Joan mosso de Can Prunell, la criada d'en Rovira masover dels Sarriera i Pere criat dels Cruilles.

El nou Casal de finals del segle XVI

I els Barril de nou, aollint-se a la *política de Foment de la construcció* de l'ajuntament de Girona de 1545 —que atorga exempcions fiscals de vuit a deu anys, als *reconstructors de cases*, per poder acollir nous habitants—, decideixen engrandir i fortificar el seu casal aprofitant aquests avantatges per tractar a la vegada d'aconseguir un nou status social i tenir una *casa-fortalesa*, cada vegada més sòlida i segura, capaç de fer front a les bandositats dels inquiets veïns i a les invasions i allau d'emigrants i soldats.

Aprofiten també el moment de prosperitat econòmica familiar, aconseguida gràcies als bons matrimonis anteriors i a les herències rebudes dels Guinau i dels Barril, botiguers, esparters i paraires ja esmentats. Per aquest motiu l'hereu de Joan II (1520 - ?) i Joana (? - 1565), *Jeroni* (1547 - 1623) en prometre i casar-se amb Elisabeth entorn 1578 - 82 decideix consolidar l'aliança amb pedra, d'acord amb la tradició familiar.

I ho fa perquè ha estat reconeguda la posició de privilegi del Casal, al veïnat de Palau Sacosta, en haver estat escollit com «hospedaje de los Generalísimos», en particular el 1577 quan hi mor d'improvís el cuiner major de la cort del Virrei Fernando de Toledo, Prior de Castella i de l'Ordre de Sant Joan de Jerusalem, que segurament s'ha allotjat al Casal dels Barril i on també el 1582 hi neix casualment un fill de Juan Verdugo i Catalina de Onzan, «guardajoyas» i «azafata» de l'Emperadriu Maria i de la seva filla, de pas per la ciutat en llur anada a la cort.

Però sobretot Jeroni decideix ennoblir i engrandir la Casa pairal, per imitar els seus veïns i amics, els Palau, que ja el 1570 són anomenats Ciutadans honrats de Barcelona i aconseguir un nomenament similar, per l'honor de la família i dels seus il·lustres hostes.

I ho fa gràcies a la solidesa econòmica de la nissaga, malgrat sigui un moment d'expansió del bandolerisme, de males collites i de crisi de subsistències, agreujada ulteriorment per l'exportació dels cereals del Rosselló i de la Cerdanya cap a França i l'arribada de noves pandèmies (1580, 1581, 1583, 1586-87, 1689-90, 1591, 1592 i 1593), que no els afecten gairebé gens, en tenir diners en abundància i familiars dedicats a activitats complementàries de l'agricultura.

Decideix Jeroni, gràcies també al quantió dot d'Elisabeth, *reconstruir i fortificar el*

seu casal per commemorar el seu casament i el naixement dels seus fills, en particular el de l'hereu *Narcís* (1584 - post. 1647 ?) i de *Marianna* (1586 - ?), *Narcisa* (1588 - ?), *Pere* (1591 - ?) i *Miquel* (1593 - ?), tractant sens dubte d'exorcisar amb pedra la malèvola pesta del 1583, que s'emporta prematurament el seu hereu Jaume Antoni, ja esmentat de cinc mesos i mig.

La Casa es construeix en un moment ciutadà d'eufòria arquitectònica,⁹ en el que les institucions religioses i civils pugnen entre si per promocionar i comissionar grans projectes per Girona. Les institucions religioses, no contentes de fer bastir a la primera meitat del segle XVI la nova capella del Pilar de Pedret (1506) i l'església de Santa Magdalena (1546), continuen promocionant l'embelliment de les esglésies existents en moments de prosperitat i quan hi han capitals suficients. És per això que entre d'altres, els mestres de cases Joan Balcells i Josep Ferrer acaben el tercer tram de la volta de la Catedral (1574-80 i 1603-07), a la plaça de la qual s'acaba també el Palau Episcopal (1584-97) per la part de la plaça Lledoners, així com importants cases dels Canonges de la Seu com són la casa de l'Ardiaca i la Pabordia, mentre que el 1601 el picapedrer Llätzer Cisterna decora la façana oest de Sant Feliu (1601). Contemporàniament es construeix l'església de la Mare de Déu de la Pietat (1572) del Pont Major i el Col·legi dels jesuïtes, l'església i la graonada de Sant Martí Sacosta (1581-99 i 1616), obra que completaran el mestre de cases Felip Regí i els escultors Joan i Guillem Serra, en construir el 1631 el pont de la Casa dels Agullana.

I aprofitant aquests moments d'abundància i prosperitat, d'altres arquitectes o mestres de cases projecten encara el convent de Sant Josep (1591) segons els mòduls de l'ordre, fent competència a obres civils tan importants com la Universitat de les Àligues (1561-1601) projectada entre d'altres pel mestre de cases Joan Petit, la reforma de l'Hospital de Santa Caterina (1570-97) i la construcció de la Taula de Canvis (1568).

I com que aquest és un moment favorable per l'economia de Palau i sobretot per la dels Barril, Jeroni decideix imitar el realitzat el 1571-72 per Joan Ferrer, que basteix a Santa Eugènia de Ter, Can Ninetes, la façana de la qual fa decorar amb una suggestiva i innovadora imatge de la santa.

El nou *Casal Barril* es projectat entre 1578-87 i 1594 (il·lustració 4) per algun dels 34 mestres de cases¹⁰ i arquitectes actius a la ciutat, en un nombre molt superior als esmentats en les històries locals. Sobresurten entre ells, llinatges molt importants com els *Delhom*, els *Lafont*, els *Mas* i sobretot els omnipresents *Tramullas*,¹¹ que monopolitzen i controlen l'arquitectura gironina, en tenir familiars en tots els oficis relacionats amb la construcció i algun dels quals estaran presents quasi segurament a les obres del casal de Palau. I amb l'arquitecte o el mestre de cases que projecta el nou casal, col·laboren també intensament alguns dels nombrosos 75 *picapedrers*¹² de la ciutat, entre els quals destaquen per llur personalitat els omnipresents *Cisterna*¹³ juntament als també francesos *Cluquet*, els *Costa*, els *Hosteu*, els *Julià*, els *Llampuig*, els *Pagès*, els *Sala* i sobretot els *Tramullas*. Però potser al Casal hi treballa també el picapedrer *Pere Llunell*, que en algunes ocasions actua també com a fuster-escultor, la família del qual viu a una masia propera al Casal dels Barril.

I sobretot algun dels *sis escultors*,¹⁴ actius a la ciutat, que sols el 1680 obtenen la crea-

ció d'un gremi i molt més probablement Joan Tramullas actívisim el 1587, amb el que potser col·labora algun dels altres cinc, desitjosos d'independitzar-se del gremi de fusters. I són ells els responsables de que el casal, que es construeix amb la mateixa «estructura y capacidad» que té a finals del segle XVIII, apareixi decorat des de 1578-87-94 i ennoblit per excel·lents professionals.

Són molt interessants la bella factura de les portes i finestres de les façanes sud i est, (il·lustració 5) així com la sala gran, decorades amb elegants motlures de guarniment acabades amb motius d'àngels o «putti» que envolten belles cartel·les amb l'escut d'armes dels Barril, presentat en quatre models diferents i flanquejat per les dades de 1582, 1586, 1592 i 1594. I el seu *classicisme* és una novetat per la ciutat, on només el podem acostar a la Imago Clipeata de la Universitat de les Àligues de 1561 d'autor desconegut i precedeix l'escultura del «mossegar-se la llengua», que presideix des de 1605 la porta del saló de sessions de l'ajuntament. També els quatre bustos, que decoren la façana oest de Sant Feliu (1601-10), obra dels mestres picapedrers Llätzer Cisterna, Felip Regí i Joan Jausí o la imatge de Sant Martí Sacosta, obra de l'escultor Onofre Fuster i de l'omnipresent Llätzer Cisterna, decoració que el 1631 completen el mestre de cases Felip Regí i els escultors Joan i Guillem Serra al projectar el pont d'unió entre l'església i el casal dels Agullana i novament el 1681 torna a intervenir-hi un altre Joan Cisterna conjuntament amb l'escultor de Barcelona Lluís Bonifaç el Vell, que contemporàniament treballaven en el retaule del Sant Crist del Mercadal i a l'església de Caça de la Selva.

Però a la gran obra del Casal hi treballaren també quasi segurament algun dels 57 *fusters*¹⁵ actius a la ciutat, entre els quals destaquen les famílies tradicionals de fusters-escultors tant coneguts com les dels *Moles*, *Picaperas*, *Roca*, *Soler* i *Vives* i potser el ja esmentat Pere Lluell de Palau Sacosta.

I algun també dels 10 *ferrers*¹⁶ de Girona, entre els quals són particularment actius els *Comes* i potser hi treballa també Damià Esteva, d'una de les famílies tradicionals per l'economia de Palau Sacosta i dels Barril i potser també el vidrer Joan Guilleumes del carrer de les Ballesteries. I en la construcció del Casal ve emprada pedra de les Pedreres i altres materials procedents del forn de Pedret de la família i del Mestre Saló mortarer, així com teules i rajols d'alguna de les 20 bòviles¹⁷ del carrer de la Rutlla, entre les quals destaquen les dels *Bori* i els *Fuster*, que s'organitzen en gremi el 1581 conjuntament als ollers i revenedors de terra i que aprofiten les terres properes a la Torre Rafaela que està ben a prop del Casal que s'està construint.

I l'obra realitzada per l'ambició Jeroni¹⁸ és immediatament imitada pels veïns, desitjosos de tenir també una bella casa. És per això, que a Palau Sacosta, els Agullana construeixen la Torre de la Pabordia per les vacances dels jesuïtes que n'usufructueixen fins 1769, tot encarregant-ne el conreu de les terres als Llavaneras.

Per part seva Antoni Prunell reforma i restaura el 1585 Can Prunell, que fa decorar amb bells escuts familiars i li afegeix un porxo, que imita el més conegut del Casal dels Barril, convertit en un exemple arquitectònic a imitar pels seus veïns, enriquits com ells gràcies a la terra i als negocis més diversos i afavorits per la política de la ciutat, en prendre-hi part més activament a la mateixa des del segle XV.

I mentre s'estan acabant les obres del nou casal, torna la intranquil·litat a Palau Sacosta, doncs durant la pesta de 1580-82 mort a la rectoria de Sant Miquel, el prevere Bernat Vila i la mateixa acaba amb la vida de nombrosos francesos que treballaven com a mossos o criats a les cases de pagès més riques de la col·lina(?), ja esmentats. I novament la pandèmia colpeja la zona (1586-87, 1587, 1589-90, 1591, 1592 i 1593) i lleva la vida de l'hereu de Jeroni.

Els Barril estan, però, tan agraïts d'haver perdut només un nadó, que el 1593 contribueixen amb generositat conjuntament a altres veïns de Palau Sacosta, a pagar la nova campana de Sant Narcís de la Col·legiata de Sant Feliu, beneïda el 12 de febrer i apadrinada pels nobles propietaris de Palau Sacosta: Gener de Salvà Foixà i Anna de Cruïlles.

Es tracta només d'una treva, doncs els estralls de la pesta es fan sentir novament a la zona (1595, 1596 i 1599) a finals de segle, molt castigada també per les destrosses provocades per la campanya militar francesa contra el Rosselló de 1598 per part del Mariscal francès Alfons Ornano i la successiva arribada a Palau de nombrosos emigrants francesos en busca de feina.

Aquests troben però als Barril, més protegits a la nova *casa-fortalesa* (il·lustració 6) més sòlida i segura que la construïda el 1428-29 i sobretot capaç de fer front a l'allau continu de viatgers, emigrants i soldats, de pas per la ciutat en busca de feina.

I això fa que el previsor Jeroni per assegurar el porvenir dels seus onze fills, consolidi les *boscúries familiars* amb noves plantades d'arbres i que quan està segur d'haver repoblat a consciència les seves terres, el 1603 vengui una roureda o «emboscada de roures» del Casal de Palau per 40 lliures a l'ajuntament de Girona, que necessita la fusta per poder prevenir nous aiguats i refer l'obra de defensa del Ter,¹⁹ un riu molt lligat a la història dels Barril de la part baixa de la ciutat i que conjuntament a les pandèmies de la primera meitat del segle XVII els esborren d'aquestes zones perifèriques, amb l'excepció dels eclesiàstics d'alt rang que volen viure ben prop del seu camp d'acció, o sigui de la Seu i de Sant Feliu.

Notes

* El meu agraïment a l'arquitecte i restaurador Arcadi Pla i Masmiquel per encoratjar-me en l'estudi d'un Casal gironí, un argument allunyat fins ara dels meus interessos, a Josep Bosch per les facilitats donades per la publicació d'un avenç de l'estudi complet del Mas Barril, a Joan Baburés i al personal de la Biblioteca del Seminari per fer accessibles les «velles rampoines» del passat gloriós i a Joan Busquets per la generositat en deixar-me el seu Jeroni del Real, quan encara està inèdit.

¹ Els mestres de cases actius a la ciutat de Girona eren: Joan Aymerich, Joan Gras, Gerard Strader, Berenguer i Joan Cervià, Pere Geronés, Narcís Geroni i Salvi.

² Els picapedrers actius a Girona eren: Pere Anes, Mestre Jaume Martí, Joan Axuli, Francesc Boet, Joan Puig, Periquet Sot, Bernardí Vicens, Vives, Narcís Boet, Joan Buch, Joan Pericàs, Pere Roure, Jaume Valor, Antoni Scuder, Pere Bori o Boria, Bernardí Fuxà, Bartomeu Culteller, Joan Mayol, Nicolau Truyols, Antoni Sureda, Antoni Mayol, Pere Guilana i Emeri.

³ Miquel Barril II (? -1520) Major, pagès de Palau Sacosta, fill de Miquel Barril I

1) Joan Barril I, hereu i pagès de Palau (? - 1528) = Elisabeth (? - 1537)

2) Miquel Menor de Palau, esparter-mercader

3) Beneta = Botiguer de teles de Girona

- 4) Pere paraire (? - 1519) = Joana
 5) Esteve, pagès de Palau = Lluïsa
- 4 Durant alguns anys del segle XVI viuen a Palau Sacosta: els Romà, els Tomàs, els Puig, els Felip, els Coma, els Pejona, els Sors, els Llobet, els Ferrer, els Ros Ravà, els Brauna, els Pla, els Aulet, els Figuera, els Rovira, els Fuser, els Martí, els Fortià, els Melcior, els Pascual, els Mota i els Joer.
- 5 *Joan Barril I* (? - 1528), pagès de Palau, fill de Miquel II = *Elisabeth* (? - 1537)
- 1) *Joan II*, hereu i pagès de Palau = Margarida (1510-11)
  - 2) Anna = Banorsa (1528) i = Joan Ferrer de Palau (1560)
  - 3) Esperança = Pere Ribot menor, pagès de Salt (1532)
  - 4) Miquel = Vídua del notari Bernat Toralles (1533)
  - 5) Joana = Pere Jalpí, assahonador (1536-37)
  - 6) Caterina = Fajola, pagès de la Vall d'Adri (1542)
  - 7) Margarida (1514 (1/11)-?)
  - 8) Albat d'en Barril de Palau (1522 (1/6))
  - 9) Jerònima (1528 (28/9) - ?) = (1554)
- 6 D'una família de notaris i sastres, activa políticament des del segle XV, propietària de cases, molins i horts a Pedret, Pont Major, Sabateria i Ferreria Vella, Pourrodó, Cort Reial, Argenteria i plaça del Raïm. Així mateix la neboda de *Miquela* en casar-se amb el pagès de Medinyà Joan Sabater es trasllada a viure al carrer de Canaders, molt lligat des de sempre amb els Barril i als altres residents de Palau Sacosta.
- 7 *Joan Barril II* o Joan Menor, pagès de Palau (? - 1537 (22/5)), fill de Joan I i Elisabeth = *Margarida* (? - 1995 (24/10))
- 1) Joan III (1512 (18/1) - 1520 ?)
  - 2) Miquel (1513 (10/10) - ?)
  - 3) Margarida (1517 (24/10) - ?)
  - 4) Gaspar (1520 (6/1) - ?)
  - 5) *Joan III* (1520 (25/12) - ?), hereu i pagès de Palau = Joana (? - 1565)
  - 6) Antic (1526 (25/4) - 1573 (29/7)) mercader = Elisabeth (? - 1585 (28/2))
  - 7) Margarida (1528 (1/8) - ??)
- 8 *Joan III* (1520 (25/2) - ?), cinquè fill i hereu de Joan Barril II i Margarida. = *Joana* (? - 1565 (7/8))
- 1) *Jeroni* (1547 (25/8) - 1623 (13/8)), hereu i pagès de Palau = Elisabeth (? - 1639 (19/10))
  - 2) Jerònima (1550 (13/12) - ?)
  - 3) Antiga (1552 (20/10) - ?)
  - 4) Garau (1555 (6/2) - ?)
  - 5) Anna (1556 (17/12) - ?)
  - 6) Margarida (1558 (17/12) - ?)
  - 7) Joan (1561 (6/2) - 1631 (15/4), Beneficiat de Sant Feliu)
  - 8) Esperança (1563 (10/5) - ?)
  - 9) Caterina (1565 (27/7) - ?)
- 9 El 1558 hi havien a Girona 20 fusters, 18 picapedrers i 14 mestres de cases.
- 10 Els mestres de cases actius a la ciutat de Girona (1571 - 1631) eren: *Joan Balcells*, *Antoni Biert*, *Antoni Brossas*, *Joan Camps*, *Antoni Cau* o *Cam*, *Joan Cavaller*, *Pere Comes* alies «Peyroto», *Ramon* i *Antoni Delhom*, *Francesc Desa*, *Joan Duran*, *Josep Ferrer*, *Pere Gibert*, *Antoni Greges*. *Antoni Grimalt*, *Garau Major*, *Garau Menor* i *Llàtzer Lafont*, *Joan Llampaig*, *Antoni Manyà*, *Domènec* i *Bernat Mas*, *Pere Mestre*, *Mestre de cases pobre*, *Francesc Pi*, *Josep Puig*, *Felip Regí*, *Joan de Rodes*, *Joan de Salvat*, *Joan Soler*, *Garau Strada*, *Joan Major* i *Joan Menor Tramullas* i *Joan Xaubell*.
- 11 Dels *Tramullas*: *Joan Mayor* francès, es casa en primeres núpcies amb Anna Oliva Blanes i en segones amb Cecília (1584) i treballa en col·laboració del també francès Garau Strada (? - 1603) mentre que *Joan Menor* es casa el 1586 amb Sicília Cluquet filla d'un picapedrer també francès i apareix domiciliat a la carnisseria de Sant Feliu. Són picapedrers el germà d'en *Tramullas* (? - 1585) i *Feliu* (? - 1587) mentre que un altre *Joan* apareix com a escultor-fuster actiu el 1587.
- 12 Els picapedrers actius a la ciutat (1570-1647) eren: *Pere Almar*, *Anton pobre*, *Mestre Narcís Balia*, *Honorat Bard*, *Baya*, *Belial*, *Antoni Biers*, *Joan Burgunya*, *Pere Busquets*, *Joan Caberoni*, *Joan*, *Antoni*, *Llàtzer Major*, *Llàtzer Menor*, *Josep*, *Pere* i *Francesc Cisterna*, *Esteve* i *Pere Cluquet*, *Pere Comas*, *Mestre Coronat*, *Antoni* i *Jaume Costa*, *Pere Crexell*, *Joan Cugat*, *Joan Cusar* o *Cusati*, *Pere Davi*, *Joan Delbrell*, *Joan Delmont*, *Antoni Farat*, *Miquel Farau*, *Forment*, *Enric Fulcar*, *Ramón Glaudis*, *Joan* i *Miquel Hosten* o *Hosteu*, *Joan Jausí*, *Joan Mestre*, *Antoni Juane*, *Ancest* i *Enric Julià*, *Joan Lafont*, *Joan Lamota*, *Baldiri Leonque*, *Narcís* i *Baldiri Llampaig*, *Pere Llobert*, *Pere Lluñell*, *Malagarba*, *Domènec Mas*, *Mestre*, *Joan Mor*, *Garau* i *Jaume Pagès*, *Joan Petit*, *Francesc Pi*, *Picaperes*, *Antoni Pomareda*, *Pubil*, *Joan Puig*, *Rai-*

mon Pere Ribera, Joan Rossar, Miquel I i Miquel II Sala, Pere Scura, Francesc Sesé, Joan Sulmon, Joan Torner, Germà i Feliu Tramullas, Mestre Antoni Valader, Joan Vall, Joan Verma i Joan Xibernell.

- ¹³ Dels *Cisterna* són picapedrers *Joan*, casat el 1572 en primeres núpcies amb Maria i en segones el 1632 amb Mariàngela, *Antoni* francès casat el 1596 amb Narcisa Pagrana i domiciliat al carrer Pourrodó, *Llàtzer Major* (? - 1616), casat en primeres núpcies amb Elisabeth i en segones el 1599 amb Esperança, *Llàtzer Menor*, casat el 1588 amb Elionor Subias, *Josep* (? - 1647), *Pere* casat amb Elisabeth, *Francesc* casat el 1642 amb Marianna i l'escultor *Joan* que el 1643 es casa amb Maria.
- ¹⁴ Els *escultors*, actius a la ciutat de Girona (1587 - 1643) eren *Esteve Bosch, Joan Cisterna, Onofre Fuster, Joan i Guillem Serra i Joan Tramullas.*
- ¹⁵ Els *fusters* actius a la ciutat de Girona (1583 - 1605) eren: *Esteve Abiti, Ferran Albar, Bernat Albert, Jeroni Ansaplana, Francesc Auger, Bernardí Carbonell, Joan Carireta, Jeroni Coll, Onofre Costa, Joan Domènech, Andreu Domingo, Pere Fabres, Benet Feliu, Joan Ferramola, Jeroni Fuster, Antoni Gallart, Pere Garau, Joan Guixeres, Jeroni Joer, Montserrat Lloberas, Domènec Llobert, Pere Llunell, Joan Martí, Pere Mas, Martí Mascarós, Sebastià Massegur, Montserrat Mates, Joan Mateu, Narcís Mercader, Pere Meige, Joan i Jaume Moles, Antoni Moret, Garau Pagès, Pere M., Joan i Pere Picaperes, Bernat Pigem, Joan Planas, Antoni Pomareda, Joan Prats, Miquel Ribes, Bernat i Baldiri Roca, Gabriel Roig, Salvador Roure, Joan Rovira, Joan Sacrista, Salvador, Domènec i Jeroni Soler, Miquel Spital, Joan Tramullas, Francesc i Jeroni Vives, Joan Xabanell i Joan Xarcollet.*
- ¹⁶ Els *ferrers* actius a la ciutat de Girona (1576 - 1592) eren: *Pere Amer, Gregori Blanch, Miquel Bonet, Pere i Joan Comes, Damià Esteva, Miquel Font, Antoni Mesauta, Joan Petit i Pere Torres.*
- ¹⁷ Els *rajolers* i ollers actius a la ciutat de Girona (1554 - 1605) eren: *Francesc Aiguevall, Joan, Vicens, Mateu i Rafael Alba, Joan i Llàtzer Boria o Boris, Antoni Capella, Guillem Fabres, Jacob Figarola, Joan i Pere Fuster, C. Gislem, Joan Pons, Miquel Pontich, Antoni Pujol, Roc Rexach, Joan Romagós, Bernat Santjau-me i Gerard Xinxera*
- ¹⁸ *Jeroni* (1547 (25/8) - 1623 (13/8)), pagès de Palau, hereu de Joan III i Joana = Elisabeth (? - 1639 (19/10))
- 1) *Jaume* (1583 (18/1) - (6/6))
  - 2) *Narcís I* (1584 (30/4) - post 1647 ?), hereu i pagès de Palau = Francesca Cortada de Santa Eugènia (1623)
  - 3) *Marianna* (1586 (12/11) - ?)
  - 4) *Narcisa* (1588 (5/12) - ?)
  - 5) *Pere Miquel* (1591 (24/1) - ?), notari = Montserrat Casanovas filla de botiguers (1623)
  - 6) *Miquel* (1593 (7/9) - ?)
  - 7) *Margarida* (1595 (14/11) - ?)
  - 8) *Àngela* (1597 (1/3) - ?)
  - 9) *Salvador Pere* (1600 (5/6) - ?)
  - 10) *Jaume* (1600 (5/6) - ?), Canonge de Sant Feliu
  - 11) *Jerònima* (1601 (9/12) - ?).
- ¹⁹ Els fusters *Sebastià Massaguer, Jaume Moles i Gabriel Roig* projecten una complexa presa amb un pressupost de 8.200 lliures, que porten a terme de 1603 a 1605 sota la supervisió d'una comissió formada pel jutge *Benet Anglassel* i els consellers de l'ajuntament *Francesc Andreu i Francesc Roca.*

Fonts utilitzades

I - Arxiu Municipal de Girona -

Instruments de descripció de l'arxiu -

Lligall 1 - Índex dels Manuals d'Acords (1600 - 05)

I.1.1 - Manuals d'Acords -

Anys: 1462 - 1464, 1577 - 1605.

I.1.2.22 - Registre de Títols i de noblesa -

1 - 1781 - 1837

VIII.1.3 - Estim de cases, terres i hortes (1535)

VIII.1.2. - Fogatges -

1 - (1547, 1553-58, 1564 -69)

VI.2.2 - Vistes Reials -

6 - Festes i celebracions

2 - *Arxiu Diocesà de Girona* -
Causes Pies: 28 - 1536

Arxiu de la Col·legiata de Sant Feliu -
Llibres de Baptismes -

- 1 - 1502 - 1509
- 2 - 1509 - 1520
- 3 - 1520 - 1533
- 4 - 1534 - 1547
- 5 - 1547 - 1556
- 6 - 1556 - 1599
- 7 - 1575 - 1599
- 8 - 1600 - 1648

Llibres de Matrimonis i Defuncions -

- 1 - 1518 - 1547
- 2 - 1547 - 1553
- 3 - 1553 - 1575
- 4 - 1575 - 1578
- 5 - 1578 - 1582
- 6 - 1582 - 1602
- 7 - 1603 - 1647

Claver de Sant Feliu. Sant Daniel

Albats: 1542 - 1548

Òbits: 1547 - 1553

Arxiu de la Catedral -

Llibres de Matrimonis -

- 1 - 1587 - 1701

Arxiu de Santa Eugènia de Ter -

Llibre de Matrimonis: 1584 - 1776

Arxiu de l'església de Sant Feliu -

5.4 - *Fundació Roca de la Barca*

Causes -

1615 - *Causa de Miquel Ribot, clergue de Salt*

Pia Almoïna o Pa de la Seu -

5.1.3. - *Pies Memòries Unides*

Palau

5.2 - *Almoïna Pa de la Seu*

Palau

3 - *Arxiu Històric* -

Arxiu de Protocols -

Antoni B. Ferran, *Notaria 7, Signatura 84 (1458)*

Dalmau Ombert, *Notaria 6, Signatura 211 (1499)*

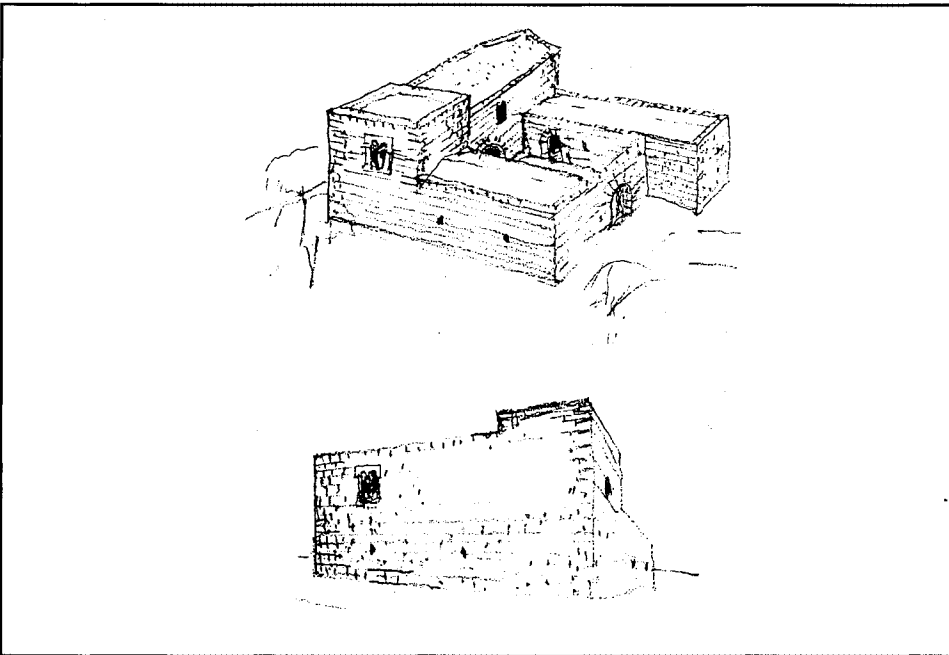
Bibliografia -

Arcadi Pla Masmiquel, *Anàlisi tipològica del Mas Barril. Palau Sacosta (Girona)*, Girona, 1992 (inèdit).

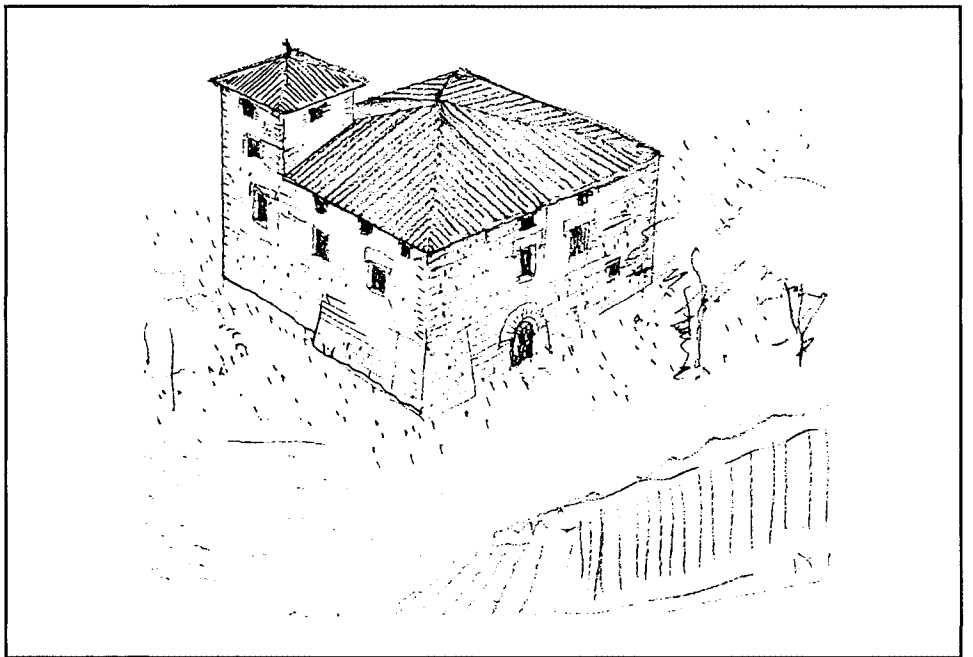
Il·lustració 1
Arcadi Pla Masmiquel, arquitecte (fotografia)
Façana sud del Mas Barril

Il·lustració 2
Arcadi Pla Masmiquel, arquitecte
Reconstrucció ideal del Mas Barril al segle XV (1428 - 29)

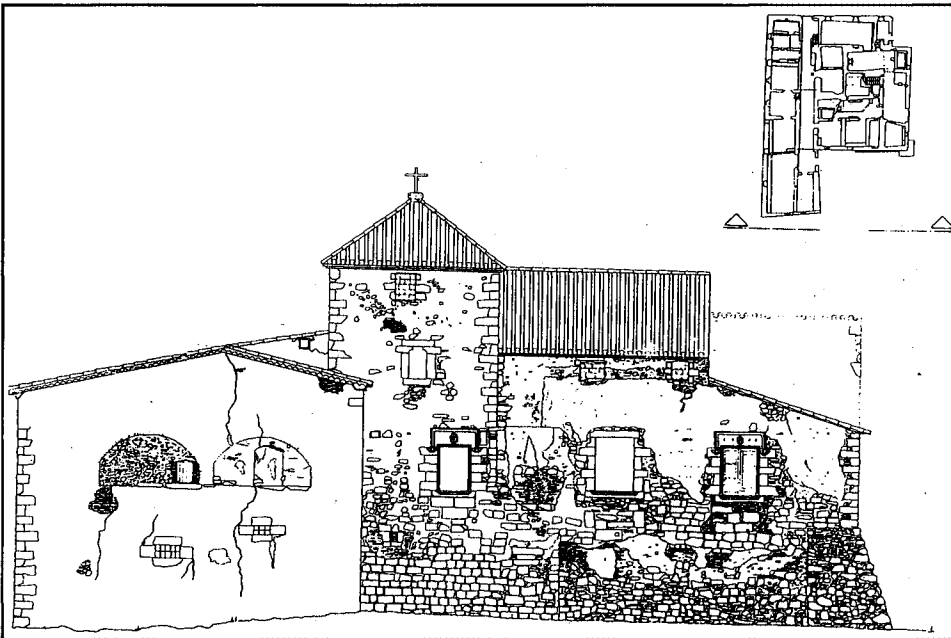
Il·lustració 3
Arcadi Pla Masmiquel, arquitecte (fotografia)
Detalls escultòrics de la finestra central de la façana est (1428-29)

Il·lustració 4
Arcadi Pla Masmiquel, arquitecte
Reconstrucció ideal del Mas Barril al segle XVI (1578 - 1594).

Il·lustració 5
 Arcadi Pla Masmiquel, arquitecte (fotografia)
 Detalls escultòrics de la finestra dreta de la façana sud (1594).

Il·lustració 6
 Arcadi Pla Masmiquel, arquitecte
 Plànol de l'aixecament de l'estat actual del Mas Barril. Façana sud.